

PARIS

20. VÝROČIA
NOVÉHO VITAZSTVA
PRACUJÚCICH

PROGRAM DELAY

25. február 1968 a 14 hodín

Učebný materiál na číslach 81.20.71

Učebný materiál na číslach 81.20.71

25. február 1968 a 14 hodín

Učebný materiál na číslach 81.20.71

na číslach 81.20.71

Učebný materiál na číslach 81.20.71

na číslach 81.20.71

Učebný materiál na číslach 81.20.71

na číslach 81.20.71

LISSABON
SLAV

20. VÝROČIA
NOVÉHO VITAZSTVA
PRACUJÚCICH

PROGRAM DELAY

25. február 1968 a 14 hodín

Učebný materiál na číslach 81.20.71

Učebný materiál na číslach 81.20.71

25. február 1968 a 14 hodín

Učebný materiál na číslach 81.20.71

na číslach 81.20.71

Učebný materiál na číslach 81.20.71

na číslach 81.20.71

Učebný materiál na číslach 81.20.71

na číslach 81.20.71

PRAGUA

Učebný materiál na číslach 81.20.71

na číslach 81.20.71

BOLOGNA

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

I (8) ТОМ

Болонський процес і перспективи розвитку
вищої освіти в Україні, Європі та світі

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Додаток 3, том I (8), 2008 р.

Тематичні рубрики випуску:

Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти
в Україні, Європі та світі

Психологічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів вищої
освіти в Україні

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні засоби реалізації в Україні, Європі та світі

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації

ДУДА Т. І., ЯКОВЕНКО-ГЛУШЕНКОВА Є. В. Double diploma program as a perspective way of integration of Ukraine into the european educational zone (by the example of the ukrainian-french educational practice "the fifth freedom")	117
ЕФИМЕНКО Ю. О., БОГДАНОВ І. Т. Болонський процес та Україна	123
ЗАСЕЖІНА Л. В. Українська вища освіта у вимірі європейської: досвід Кембриджського університету	132
ЗАЯЧУК Ю. Д. Сучасна європейська освітня політика: коріння, принципи і дискусії	139
ІГНАТОВИЧ О. Г. Інтеграція національної та міжнародної понятійно-термінологічної системи в галузі педагогіки	145
КАЛІНІЧЕВА Г. І. Стратегічні і тактичні аспекти нововведень в системі вищої освіти України у світлі євроінтеграційного поступу	152
КОБА Н. В. Проблеми впровадження європейської системи управління знаннями в науково-промисловий комплекс України	160
КОБЕЦЬ А. С., ДЕМ'ЯНЕНКО А. Г., МАРЕНІЧЕНКО В. В. Болонська угода та вища інженерна аграрна освіта в Україні – деякі проблеми, тенденції та перспективи	167
КОРЖ-УСЕНКО Л. В., МАРТИНЕНКО Д. В. Європейський вектор університетської освіти України: гуманістичні ремінісценсії	173
КОТЛЯРОВА О. О. Реформування системи вищої освіти України в світлі приєднання до Болонського процесу	181
КРЕМЕНЬ В. Г. Якісна освіта: методологічні акценти сучасного розуміння	187
КРЯЖЕВ П. В. Зміни в управлінні вищою освітою в країнах Західної Європи на межі ХХ–ХХІ століть	196
ЛЕВОЧКО М. Т. Системний аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців США та України	202
ЛЕЩЕНКО М. П. Європейська педагогічна реальність у дискурсі мовної освіти	211
ЛИТВИНОВ О. М. Сучасний стан освіти як загроза національній державності України	219
ЛОБИК Л. О. Болонський процес в Україні: проблема співвідношення універсального, глобального і сингулярного в освіті	225
ЛОГВІНОВСЬКА Л. М. Перспективні освітні завдання вищого військового навчального закладу у контексті реалізації принципів Болонської декларації	233
ЛУГОВИЙ В. І., ТАЛАНОВА Ж. В. Дослідницько-інноваційний контекст розвитку третього циклу вищої освіти в країнах організації економічного співробітництва і розвитку (статистично-кореляційний аналіз взаємодії)	238

ІНТЕГРАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ В ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІКИ

У статті представлено аналіз поняття "понятійно-термінологічна система педагогіки", визначені особливості досліджуваного феномена. Розкрито напрямки реформування понятійно-термінологічного апарату педагогічної науки у процесі інтеграції різних типів педагогічних лексикографічних джерел. Понятійно-термінологічний апарат педагогіки розглядається як феномен, що безпосередньо пов'язаний із розвитком педагогічної науки і практики, процесом педагогічної комунікації у контексті інтеграції вищої освіти України в європейський освітній простір.

В статье представлен анализ понятия "понятийно-терминологическая система педагогики", определены особенности изучаемого феномена. Раскрыты направления реформирования понятийно-терминологического аппарата педагогической науки в процессе интеграции различных типов педагогических лексикографических источников. Понятийно-терминологический аппарат педагогики рассматривается как феномен, непосредственно связанный с развитием педагогической науки и практики, процессом педагогической коммуникации в контексте интеграции высшего образования Украины в европейское образовательное пространство.

The article is dedicated to the analysis of the notion "conceptual-terminological system of pedagogics"; the peculiarities of this phenomenon are described. The ways of reformation of the conceptual-terminological apparatus of pedagogical science in the process of integration of the different types of pedagogical lexicographical sources are revealed. The conceptual-terminological apparatus of pedagogics is viewed as the phenomenon directly connected with the development of pedagogical science and practice, process of pedagogical communication in the context of integration of the higher education of Ukraine in the European educational area.

Предметна галузь вищої освіти розглядає весь спектр теоретичних і практичних проблем, що відображають його діяльність на сучасному етапі та перспективи подальшого розвитку. У наш час педагогіка належить до галузей наукового знання, що швидко розвиваються, своєчасно відображає зміни в педагогічній теорії й практиці освіти, які зумовлені, по-перше, процесом реформування сучасної української освіти й, по-

...труднощі викликають понятійно-когнітивне розмежування основних галузей освіти (дидактики, теорії виховання, методики викладання) і розмежування науково-педагогічної термінології (виділення та визначення основних термінів, поглиблення науково-педагогічних понять, перехід від одних понять до інших, що фіксує глибше розуміння педагогічних феноменів, явищ і процесів). Проте, зазначимо, що об'єктивним наслідком інтенсивного розвитку педагогічної науки й сучасного процесу реформування системи вищої освіти України є необхідність подальшого вдосконалення мови науки, оскільки впорядкування понятійно-термінологічного апарату педагогіки може бути однією з умов входження нашої держави в міжнародний освітній простір і здійснення взаємної міжнародної науково-педагогічної комунікації.

Глобальні зміни, що відбуваються в сучасному світі, характеризуються як два діалектично взаємозв'язані, але протилежно спрямовані процеси інтеграції й диверсифікації. Інтеграційні процеси, що відбуваються в політичному та економічному житті сучасного суспільства, і потреби, що зростають, у міжкультурному взаєморозумінні припускають об'єднання зусиль освітніх систем світу у вирішенні глобальних соціальних проблем. Створення єдиного освітнього простору, який визначається як "особливо складна, взаємозв'язана макросистема, що саморозвивається, об'єднує національні освітні системи, різні за своїми культурними традиціями, за рівнем цілей і завдань, а також за своїм якісним станом" (Л. Талалова), передбачає обов'язкове врахування двох аспектів: неперервність освіти, що дає формально рівні для всіх освітні можливості в процесі індивідуальної самореалізації особистості, особистісно орієнтованому розвитку конкретного суб'єкта освіти; сукупність основних компонентів змісту освіти, засобів і методів навчання й виховання, характерних для світової спільноти в цілому при передачі соціокультурного досвіду й науково-теоретичного знання як соціальних цінностей, накопичених попередніми поколіннями в процесі історичного розвитку. Реалізація цих аспектів передбачає пошук реальних шляхів інтеграції національного освітнього потенціалу у світовий освітній простір. Одним з можливих варіантів, на наш погляд, є узгодження та синхронізація вітчизняної науково-педагогічної термінології з найбільш поширеною у світі термінологічною системою педагогіки.

Проблемі аналізу понятійно-термінологічного апарату з історико-педагогічних позицій присвячені роботи І. Кантора, Б. Комаровського, Р. Штінової, Н. Коршунової, А. Найна, Р. Хайрулліна. Питання розвитку педагогічної термінології розглядалися в дослідженнях О. Березної, Б. Бам-Бада, І. Зязюна, А. Коджаспірова, Г. Коджаспірової, Б. Комаровського, В. Красівського, В. Полонського, В. Разумейко, Б. Рапацевич та ін. Незважаючи на певне коло робіт з дослідження понятійно-термінологічного апарату педагогіки, ця проблема належить до розряду достатньо актуальних і велими дискусійних.

Мета статті – визначити сутність та основні шляхи інтеграції національної та міжнародної понятійно-термінологічної системи в галузі педагогіки.

Педагогіка як наука є системою різноманітних теорій, що відбиваються в конкретних системах понять. Сукупність системи понять, що склалася, утворює понятійно-термінологічну систему педагогіки, яка відображає існуючу педагогічну реальність. Розробка термінологічних питань педагогіки особливо актуальна в період реформування системи освіти, в умовах вільного доступу користувачів до вітчизняних і зарубіжних джерел інформації, можливості кооперації й співпраці вчених різних країн. Перебудова загальної та професійної школи, організація нових типів і видів освітніх установ значно збагатили науку новими поняттями, підсилили потребу в систематизації та впорядкуванні наукової термінології. Виникли нові поняття й терміни, що стосуються управління системою освіти, атестації й акредитації навчальних закладів, змісту і цілей освіти, навчання за допомогою комп'ютерів і використання мультимедіа засобів. Усе активніше проникає в термінологію педагогіки лексика, пов'язана з мережею Інтернет. У зв'язку з цим конкретна понятійно-термінологічна система припускає виділення нормативного тезауруса – понятійного апарату, представленого у впорядкованому вигляді в педагогічних словниках і енциклопедіях, довідковій і навчальній літературі. Але, як відзначено В. Полонським, "Педагогічній науці справедливо дорікають у довільному тлумаченні її предмета, власних законів, категорій, основних понять, у наявності багатозначності, синонімії, інших недоліків термінів (суперечності або невідповідності терміна поняттю), відсутності терміна при явній реальності поняття, невиправданій перевантаженості іншомовними елементами" [3].

Усі перераховані характеристики можуть бути пояснені об'єктивними причинами: багаточисленність педагогічних понять і термінів, їх специфіка та умови функціонування на сучасному етапі є наслідком розмаїття педагогічних феноменів і явищ, процесів соціальних перетворень у країні та розвитку світової освітньої системи. З іншого боку, зазначимо, що існуючі словникові посібники з педагогічних дисциплін мають цілу низку недоліків, а саме: 1) випадковий відбір термінів, що не базується на єдиній концепції словника; 2) безсистемність пропонованих трактувань понять; 3) невідповідність деяких тлумачень термінів правилам визначення понять. Таким чином, неоднозначність, нечіткість, а іноді й просто відсутність необхідних термінів та їх визначень викликає серйозні ускладнення в процесі підготовки майбутнього вчителя, зокрема труднощі в оволодінні й використанні науково-педагогічної термінології. Освоєння сучасної наукової термінології є необхідною умовою підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності, розуміння й адекватне використання понятійно-термінологічного апарату свідчать про рівень професійної підготовки вчителя, сформованість понятійно-термінологічної культури педагога, у тому числі й його дискурсивної компетенції. Сьогодні спостерігається постійне підвищення вимог до професійно-педагогічної підготовки вчителя, викликане сучасним станом теорії й практики педагогіки, виникненням нових педагогічних дисциплін і науково-теоретичних концепцій. При цьому наголосимо, що розвиток педагогічної науки обов'язково супроводжується неперервним процесом удосконалення наукової мови педагогіки та її понятійно-

термінологічного апарату, зумовленого появою в педагогіці нових термінів, конкретизацією змісту вже існуючих термінів, запозиченням загальноновживаних слів літературної мови, зникненням з ужитку незатребуваних, інтеграцією термінів з інших систем наукового знання, зі світової системи освіти й зарубіжної педагогіки. Інтенсифікація цього процесу визначена необхідністю узагальнення процесів і результатів педагогічної діяльності, появою нових інформаційних технологій та їх упровадженням в освітній системі. І, безумовно, одним з чинників, які впливають на вдосконалення термінологічної системи, є інтеграційні процеси, що зв'язують педагогічну теорію й практику на національному та міжнародному рівнях. З цією метою активізувалися дослідження в галузі опису й систематизації термінологічної лексики педагогіки, її інтернаціоналізації та локалізації, розробки доступних лексикографічних джерел для дослідників педагогіки, лінгвістичного осмислення педагогічних проблем, забезпечення трансформації інформаційного типу освіти в "методологічний, такий, що оснащує сучасну людину здатністю не просто жити в культурі, але й створювати її" (Є. Бондаревська). Проблема становлення термінології, в основі якої лежить концепція понятійно-термінологічної системи, що являє собою "сукупність понять і відповідних ним термінів, взаємозв'язаних між собою загальним базисним поняттям", характерна для будь-якої галузі людського знання [1, с. 21].

Питаннями вдосконалення понятійно-термінологічного апарату педагогіки займається особлива галузь педагогічної теорії – педагогічна лексикологія і лексикографія. За визначенням І. Кантора, під педагогічною лексикологією слід розуміти вчення про лексичні засоби мови педагогіки; теорія та історія словниково-енциклопедичної літератури з педагогіки визначається як спеціалізована галузь педагогічної лексикографії, змістом якої є теоретичні й практичні аспекти педагогічно орієнтованого опису мовних одиниць у словниках та інших творах словникового типу.

У сучасних інформаційних і комунікативних умовах багатомовного глобального світу міжнародна педагогічна інформація існує на стику педагогіки, лінгвістики та інформатики й оцінюється як трансдисциплінарна галузь теоретичного знання, синтез наук і певних наукових напрямів, які об'єднані цілями дослідження загального об'єкта – міжнародної термінологічної системи педагогіки. Підвищений інтерес до досліджень педагогічної термінології пояснюється пильною увагою фахівців різних галузей знання, оскільки вивчення історії розвитку понятійно-термінологічного апарату може стати найбільш дієвим засобом аналізу історичного розвитку процесу пізнання. У складному процесі пізнання, установленому сучасною наукою (відчуття – сприйняття – уявлення – поняття), когнітивне термінознавство приділяє особливу увагу уявленню та поняттю, оскільки саме на переході від уявлення до поняття лексична одиниця стає терміном. Основною умовою адекватності й ефективності мови педагогіки є відповідність терміна таким ознакам: стійка однозначність, якісна визначеність, системність, змістовність, аспектна чистота [2].

Мова будь-якої науки розуміється як система засобів для спеціалізованого або професійного спілкування. Мова педагогіки як гуманітарної науки, на перший погляд не

відрізняється від загальноживаної мови, оскільки формою збігається із звичайними словами, але має відмітну властивість: усі терміни, які використовуються в педагогічній науці, введені в науковий обіг для позначення спеціального знання. Розвиток наукової думки й практики створюють об'єктивну необхідність удосконалення мови науки, відбору лексичних засобів, які точно й однозначно виражають наукове знання в матеріальній знаковій формі. Така мова повинна спиратися на достовірні факти, правильне уявлення про них, відповідні слова для їх передачі. Це положення має особливе значення для педагогіки, понятійно-термінологічний апарат якої через історичні причини більш за інші науки потребує максимальної точності й однозначності. У наш час намітилися дві основні тенденції управління розвитком і вдосконаленням педагогічної термінології: інтернаціоналізація й націоналізація. У реалізації процесу націоналізації дискусійним є питання про виділення при одному понятійному апараті науки двох термінологічних систем – рідної мови й мови міжнародного спілкування (наприклад, англійської). Інша точка зору, згідно з якою при одному понятійному полі існує безліч самостійних термінологічних систем, що належать різним мовам. Аргументи на користь цієї точки зору такі:

- термінологічні системи, що мають одне й те ж понятійне поле, але належать до різних мов, не збігаються в кількісному відношенні;
- термінологічні системи, що належать різним мовам, відображають своєрідність суспільно-історичного періоду й мають специфічні національно-культурологічні особливості;
- збільшення кількості одиниць термінологічної системи при використанні інтернаціональних термінів зумовлює появу певної кількості синонімів та омонімів;
- термінологічні системи, що належать одному понятійному полю, установлюють еквівалентність рідних і запозичених термінів, фіксуючи при цьому і випадки відсутності еквівалентності термінів;
- понятійно-термінологічна система в кожній національній мові має особливості у своєму формуванні й розвитку.

Створена в результаті процесу націоналізації понятійно-термінологічна система педагогіки зручна для українських дослідників і повною мірою відображає стан вітчизняної науки, але обмежує можливості швидкого обміну науковою інформацією, замикаючи термінологічну систему рамками рідної мови.

Результатом процесу інтернаціоналізації є термінологічні системи, що здатні до участі в міжнародній науковій комунікації, руйнують мовні бар'єри між ученими, полегшують і прискорюють міжкультурний обмін науковою інформацією, збільшують кількість термінів за рахунок процесу запозичення. І як наслідок – створення міжнародного понятійно-термінологічного банку даних з основних галузей педагогіки, який буде орієнтований на різні категорії користувачів: педагогів-практиків, теоретиків педагогіки й системи освіти, педагогів-дослідників, батьків студентів, які навчаються, самих студентів, які планують продовжити освіту в інших країнах. Інтеграція різних типів педагогічних лексикографічних джерел, що представляють різні аспекти педагогічної теорії й практики, припускає створення інваріантного для різних педагогічних

- вибір та узгодження основних полів і галузей різних тезаурусів;
- виділення загальних понять і термінів та їх переклад;
- визначення специфічних понять і термінів для вітчизняної науки та пошук адекватної зарубижної термінології;
- узгодження понятійно-термінологічного апарату педагогіки з провідними зарубижними фахівцями.

Для реалізації поставлених завдань необхідно обов'язково звернути увагу на: 1) співвідношення глобальних і регіональних науково-педагогічних баз знань; 2) виявлення через створення понятійно-термінологічного банку певної логіки й особливих закономірностей змісту світового історико-педагогічного процесу; 3) розвиток і віддзеркалення в цьому процесі регіональної науково-дослідної проблематики в умовах зміни обсягу, якості та швидкості передачі науково-педагогічної інформації, яка необхідна для ефективного розвитку педагогічної науки. Рівень розвитку понятійно-термінологічного апарату педагогіки, як і будь-якої іншої науки, свідчить про рівень розвитку адекватної йому теорії, який визначається багатоаспектною понятійною системою, що відображає різноманіття відносин і сторін об'єктів, які розвиваються; різноманіттям пізнавальних завдань, що виникають у зв'язку з цим, тобто об'єктивних і суб'єктивних джерел багатоаспектності понять.

Предметна галузь вищої освіти охоплює все коло проблем, що відображають його діяльність на сучасному етапі й перспективи подальшого розвитку. За таких умов "розвиток нових інформаційних і комунікаційних технологій, інформатизація педагогічної науки призвели до кардинальної зміни форм і принципів професійно-педагогічного дискурсу та комунікації, а також до створення нових форм існування джерел у галузі педагогіки і освіти" [4, с. 59]. До найважливіших центрів педагогічної інформації належить Міжнародне бюро освіти, головною метою якого є створення всесвітньої системи з обміну інформацією, забезпечення доступу до результатів наукових досліджень на основі новітніх технологій і способів обробки інформації в галузі освіти й створення інформаційно-освітнього ресурсу, основними функціями якого є систематизуюча, довідкова, пізнавальна, нормативна, аналітична, освоєння полікультурного освітнього простору і світової педагогічної культури.

Отже, проблема створення міжнародного понятійно-термінологічного банку педагогіки є однією з умов інтеграції освітніх процесів у єдиний європейський простір та пошуку оптимальних способів взаємодії педагогів, обміну педагогічною інформацією. Освоєння вчителями понятійно-термінологічною системою педагогіки створює

підґрунтя для професійного становлення педагога, формування його професійної компетентності, компонентом якої є дискурсивна компетенція.

Подальші напрямки дослідження пов'язані із необхідністю визначення сутності та структури поняття "дискурсивна компетенція майбутнього вчителя" як компоненту його професійної компетентності.

Література:

1. Алаев Э. Б. Экономико-географическая терминология / Э.Б.Алаев. – М.: Мысль, 1977. – 200 с.
2. Кантор И. А. Понятийно-терминологическая система педагогики / И. А. Кантор. – М.: Педагогика, 1980. – 158 с.
3. Полонский В. М. Понятийно-терминологический аппарат педагогики / В. М. Полонский // Педагогика. – 1999. – № 8.
4. Тузлукова В. И. К постановке задачи создания информационного ресурса "Международная педагогическая лексикография" / В.И.Тузлукова // Педагогическая информатика. – 2001. – № 3. – С. 57–63.